

Valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osasto
kirjaamo.vm@gov.fi

Viite: Lausuntopyyntö kotikuntalain kokonaisuudistuksen alustavista sääntelyehdotuksista, VN/23399/2021, VN/23399/2021-VM-21

Asia: Vanhusasiavaltuutetun lausunto

Vanhusasiavaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksiään kotikuntalain kokonaisuudistuksen alustavista sääntelyehdotuksista.

Vanhusasiavaltuutetun lakisääteisenä tehtävänä on edistää ikääntyneiden oikeuksien toteutumista. Osana tätä tehtävää on seurata lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Arvioimme alustavia sääntelyehdotuksia ikääntyneiden ihmisten aseman ja oikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

Suomessa on 65 vuotta täyttäneitä noin 1,3 miljoonaa. Yli 75-vuotiaita on noin 607.000 ja yli 85-vuotiaita noin 162.000 (Tilastokeskus).

Yleistä

Henkilön kotikunnan ja asuinpaikan valinta tulee olla yhdenvertaisesti mahdollista myös ikääntyneille henkilöille, vaikka he tarvitsisivat säännöllisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa oman kotikunnan asioihin on tärkeää varmistaa.

Asuminen muussa kuin vakinaiseen asumiseen tarkoitetussa asunnossa

Koronapandemia-aikana moni siirtyi asumaan vapaa-ajan asuntoonsa. Henkilöillä itsellään tulisi olla tämänkaltaisissa tilanteissa mahdollisuus ratkaista, että haluaako kotikunnan muuttumisen vai säilyykö varsinaisen asunnon mukainen kotikunta. Ehdotuksen mukainen vaihtoehtojen selvittäminen kirjaukselle 'vailla vakinaista asuntoa' näissä tapauksissa on kannatettavaa.

Poikkeukset tosiasiallisesta asumisesta

Informointivelvollisuus yksittäisille kansalaisille muutosten vaikutuksista on tärkeää toteuttaa. Informointi tulee myös toteuttaa muutosten kohteena olevan henkilön tarvitsemalla tavalla, kertoen tarvittaessa selkeästi, ymmärrettävästi

ja kiireettömästi kaikista muutoksen aiheuttamista vaikutuksista. Informoinnin vastuutahosta tulee myös määrätä säädöksessä.

Kotikunnan valintaoikeus pitkäaikaisissa hoitosuhteissa

Vanhusasiavaltuutettu pitää tärkeänä sitä, että turvataan myös niiden ikääntyneiden oikeuksia valita oma kotikuntansa, jotka kotikunta (tai ensi vuoden alusta hyvinvointialue) sijoittaa hoidettavaksi muussa kuin kotikunnassa. Vanhusten asumispalvelujen kilpailutusten myötä voi käydä niin, että valittu asumisyksikkö sijaitseekin toisen kunnan alueella.

Alustavassa vaikutusarviossa todetaan, että *'On mahdollista, että henkilö hakee laitos- tai palveluasumispaikkaa toiselta hyvinvointialueelta tietystä kunnasta, mutta hyvinvointialue tarjoaakin hänelle paikkaa toisen kunnan alueelle kuin mihin hän on halunnut. Jos hän vastaanottaa hänelle tarjotun paikan, hänen kotikunnakseen tulee kyseisen paikan sijaintikunta. Tällaisissa tilanteissa henkilön oikeus valita asuinpaikkansa on jo toteutunut laitos- tai palveluasumispaikan hakemisen ja hyväksymisen kautta, eikä olisi perusteltua, että hän voisi säilyttää lähtökuntaa kotikuntanaan.'* Edellä kuvatussa tilanteessa henkilöllä tulisi säilyä oikeus itse valita muuttuuko hänen kotikuntansa vai ei. Tämä rinnastuu tilanteeseen, että hänet sijoitettaisiin toisen kunnan alueelle. Käytännössä henkilöllä ei juurikaan ole valinnanmahdollisuutta hoitopaikan suhteen ja sen saamista on saattanut edeltää pitkä jonotusvaihe (lain mukaan max 3 kk). Muutoksia paikan suhteen voi tapahtua myös hoitosuhteen aikana.

Mikäli tästä muutoksesta aiheutuisi kotikunnan muuttuminen, pitäisi informointivelvollisuudesta ja informoinnin vastuutahosta säätää myös tässä yhteydessä.

Muuttoilmoituksen tekemisestä

Ehdotuksen mukaan muuttoilmoituksen muuttavan henkilön puolesta voisi jatkossa tehdä useampi henkilö kuin nykyisessä laissa. Tämä on kannatettavaa. Jos henkilö itse ei kykenisi tekemään ilmoitusta, jatkossa hänestä pääasiallisesti huolehtivat henkilöt voisivat tehdä tarvittavan ilmoituksen.

On erittäin tärkeää säilyttää mahdollisuus tehdä muuttoilmoitus muutenkin kuin vain sähköisesti.

Helsingissä 20.12.2022

Vanhusasiavaltuutettu

